СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 296. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 21 грудня 1931. VOL. XXXIX. No. 296. Jersey City, N. J., Monday, December 21, 1931. THREE CENTS.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗАПОВІДАЄ ПОВІЛЬНИЙ ЗВОРОТ ДО ЛІПШОГО

ВАШИНҐТОН. — З місячного бизнесового звіту Американської Федерації Праці виходить, що бизнеси впали на 44% нижче нормального стану. Федерація числиться з тим, що тепер маємо коло 7,000,000 безробітних, для яких не буде ще праці на протязі наступного року. Супроти того не стане фондів на допомогу тим безробітним і тому треба, на думку Федерації, приступити негайно до коротших годин праці.

Федерація певна, що бизнес поправляється, але поліпшення відчує робітництво доперва за яких два роки. Найближча будучність не заповідає ще нічого доброго.

ВАҐНЕР ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Ваґнер зізнавав перед спільним стейтовим леґіслятурним комітетом в справі безробіття і заявився за негайне примусове обезпечення на випадок безробіття. Він теж обстоював широку програму публичної розбудови в часах безробіття та ширше розгалуження публичних бюр посередництва праці.

Все те треба завести, говорив Ваґнер, щоби вже раз покінчити з „бредлайнами", які є ганьбою для цивілізованого світа.

ПАЛАТА ПОСЛІВ ЗАТВЕРДИЛА МОРАТОРІЮ.

ВАШИНҐТОН. — У палаті послів прийшло вкінці по горячих дебатах до голосування над затвердженням Гуверової мораторії, яка перейшла 317 голосами проти 100.

Резолюція дає згоду на відложення сплати воєнних довгів на протяг одного року, себто до 1 липня 1932 р.

В такій самій формі перейде певно мораторія і в сенаті.

ГУВЕР НЕ ЛЮБИТЬ СЛОВА „МОРАТОРІЯ".

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер не задоволений, коли його імя вяжуть з „мораторією". Він просить уживати слова „відложення", бо це краще відповідає тому, що він зробив з европейськими довгами, яких сплату відложив.

БАНКИРІ НЕ БОЯТЬСЯ.

ВАШИНҐТОН. — В конґресі розпочато акцію за те, щоби зібрати всі інформації щодо американських інвестицій у чужинецьких краях, особливо в Німеччині. Ходить про те, щоби знати, наскільки американські банкирі заінтересовані в знесенню чи зменшенню европейських довгів.

Банковий Дім Морґана твердить, що в Німеччині є заанґажована „смішно" мала частина американського капіталу, та що цей капітал добре забезпечений.

НА БІРЖІ ВСЕ ПІШЛО ВГОРУ.

НЮ ЙОРК. — Як без особлившої причини падали на нюйорській біржі цінні папери вдолину два місяці, так і нагло піднеслися за один день вгору від 1 до 15 пунктів.

ДАЙМОНДА ТАКИ ВБИЛИ.

ОЛБАНІ. — Джека (Леґс) Даймонда вбили невідомі вбивники в ночі, коли він заснув по забаві, яку він улаштував з приводу свого звільнення в суді в Трой, де його суджено за пірвання.

Вже пять разів пробували вбити Даймонда його власні конкуренти-ґенґстери, але він за кождим разом виходив ціло, зглядно вилічувався з ран. Тим разом вже не уйшов смерти.

Даймонд був ватажком ґенґстерів, відомим не тільки в Америці, але й у цілім світі.

ЗВІЛЬНИЛИ ПІРВАНУ ЖІНКУ.

КЕНЗАС СИТІ. — Ті, що пірвали Миссис Нел Квинлен Донелі й вимагали за неї $75,000 викупу, повідомили директора поліції, щоби забрав собі пірвану і відставив її додому.

Миссис Донелі не могла подати, де вона властиво була. Каже, що пірвали її яких 6 людей і держали її в хаті, в якій слухали на радіо самі клясичні річи. Вона теж подає, що ті, котрі її пірвали, побачили, що зробили дурницю, пориваючи жінку.

І РАКЕФЕЛЕР ЗАПОВІДАЄ ЛІПШІ ЧАСИ.

ОРМОНД (Флорида). — Джан Ракефелер старший заповів радіом, що почуває себе так добре як ніколи, та „що ліпші часи вже в дорозі". До того додав: „Веселих Свят і щасливого Нового Року".

ПОГОДЯТЬСЯ ЩОДО ЗНИЖКИ ПЛАТНІ.

НЮ ЙОРК. — Президенти залізничих ліній відбули наради в справі порозуміння з робітничими юніями щодо робітничих платень. Залізниці домагаються 15% знижки. Юнії були проти всякої знижки. Правдоподібно прийде до 10% знижки.

ПОЛОНЕНІ БУКОВИНСЬКІ УКРАЇНЦІ НА СИБІРІ.

Селянина Сурука Михайла з Репужинців, який в часі світової війни попав у полон до Москалів, уважали давно мертвим. Цими днями його жінка аж через Канаду одержала від нього лист з уральської ґубернії, томенського уїзду, району тандюнського, село Пацієнка, в якому Михайло подає до відома, що живий і пише, що в тому районі знаходиться ще багато наших людей зі світової війни, але ніхто тим не інтересується, щоби вони дісталися до дому.

ВЕЛИКЕ ЗНАЧІННЯ УКРАЇНИ.

У Харкові відбулося врочисте свято з нагоди передачі червоній армії 20 нових літаків. З цеї нагоди видав комісар війни Ворошілов до совітської армії на Україні денний приказ, в котрому підчеркує велике стратеґічне значіння України в будучих военних операціях.

Летнича орґанізація на Україні звернулася до населення з закликом жертвувати на будову нових літаків для червоної армії.

ХТО ДІСТАВ НАГОРОДУ ЗА ВИКРИТТЯ МАТУШКИ.

Цими днями німецький уряд розділив нагороду, яку призначив тим, хто причиниться до викриття справника залізничих катастроф біля Відня і біля Бія Торбадь. Одну третю з призначеної суми дістала власниця склепу, в якому Матушка купував дріт, гвозді і рурки до динаміту. Вона найдокладніше описала Матушку. Одну третю нагороди признали австрійській поліції, а одну третю німецькій залізничій службі.

ПРИСУД НА 18 ПОЛЯКІВ У ЛАТВІЇ.

У суді II. інстанції в Динабургу запав присуд у справі 18 Поляків, обвинувачених у цьому, що співом польських пісень перепиняли відправі лотиського богослуження. 14 обвинувачених засудив суд на кару від 5 тижнів до 2 місяців вязниці, двох засудили з відложенням кари, а двох увільнили.

ТУРЕЦЬКІ ШОФЕРИ МУСЯТЬ БУТИ ЖОНАТІ.

В Туреччині може бути шофером лише жонатий чоловік у віці понад 25 літ. Це зарядження наступило здається з тої причини, що жонатий чоловік, батько родини, почуває себе відповідальним з огляду на свою родину і вважає при їзді.

УБИВСТВО З ПІМСТИ.

У селі Вовчинцях (Буковина) напали вечером невідомі справники селянина Василя Ткачука на дорозі й убили його. Говорять, що вбивство повнено з пімсти.

300 КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ КАТА.

В Празі подякував за службу кат. На його місце зголосилися 300 кандидатів. Між ними є три жінки.

МЕШКАНЦІ КИПРА НАСЛІДУЮТЬ ІНДІЙЦІВ.

Мешканці острова Кипра наслідують Індійців і добувають самі з моря сіль. В цей спосіб демонструють вони проти англійського монополю на сіль.

УКРАЇНСЬКА ГОДИНА НА РАДІО.

Українське Товариство „Боян" в Йонкерс, Н. Й., буде співати на радіо у вівторок, дня 22 грудня 1931 р. зі стації W.C.O.H., від години 10.30 до години 11-тої вечером. Хор під управою М. Фатюка.

ОБОВЯЗКОВІ КУРСИ ДЛЯ ОБОРОНИ ПЕРЕД ҐАЗАМИ У КИЄВІ.

Київська міська рада запорядила переведення обовязкових курсів для всіх чоловіків у віці 18—45 літ. На цих курсах будуть учити способів оборони перед ґазами та нападами літаків. В цій самій ціли розпочато курси для жінок. Хто не братиме участи в цих курсах, підлягає карі на заплату 100 рублів, або відсидження одного місяця в тюрмі. Подібні прикази дано і в інших містах України.

ПРОПАВ ЧЕК НА 300 ДОЛЯРІВ.

Селянин Іван Сідон з Буди (Буковина) отримав від свого сина з Канади чек на 300 долярів. Селянин пішов до Чернівців, щоби виміняти чек на гроші. Якеж було його розчарування, коли на Головній вулиці він ствердив, що чека нема. Він зголосив цей випадок поліції, одначе слаба надія, щоби чек знайшовся.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД.

В Шишківцях (Буковина) шість невідомих бандитів напала вночи на дім Марії Скакун. Злодії ввійшли до великої світлиці, але не знайшли тут ніяких річей. Бандити вдалися до кухні. Марія Скакун вирвалася з хати і почала втікати. Бандити стріляли за нею 8 разів. Заалярмовані цим криком сусіди збіглися й розігнали бандитів.

ІКОНА ЄВАНҐЕЛИСТА ЛУКИ.

З церковних переказів відомо, що еванґелист Лука малював також ікони. Серед розвалин старинного монастиря коло Трапезунту відкрив на днях один грецький монах кілька старих реліквій. Між ними є оригінальна ікона Богородиці, мальована еванґелистом Лукою.

„КЛЮБ ПАРИСЬКИХ ПАРУБКІВ".

„Клюб парубків" істнує вже давно в Лондоні. Тепер гурток французьких письменників постановив основати такий клюб у Парижі. Членами клюбу можуть бути лише парубки, вдоволені своєю долею, які мають здоровий шлунок. Кожний новий член товариства зобовязується не женитись перед 13 місяцями. За нарушення статуту передчасним вінчанням треба заплатити грошеву гривну; після цього вичеркують такого члена з товариства.

ЧОЛОВІК З ХВОСТОМ.

Теорія Дарвіна, на основі котрої людина походить від малпи, має і своїх противників. Вони кажуть: Якщо чоловік походить від малпи, то деж подівся хвіст? А тепер відкрив один Англієць чоловіка з хвостом. Цей чоловік живе в Гонолюлю. Його хвіст має 32 центиметри. З особливою гордістю став він перед фотографічний апарат і дав себе відфотографувати з усіх боків.

ДІСТАВ ПЯТЬ ЛІТ ЗА ВБИВСТВО ТОРГОВЦЯ.

Індіянин Алфред Гендерсон з Форт Френсес, Онт., застрілив 14 липня в корчах під Вініпеґом Абрагама Левінсона з Канори, Онт. Гендерсона арештовано і над ним відбувся суд у Вініпеґу перед лавою присяглих та суддею Донованом. 12 листопада суддя проголосив засуд. Гендерсон дістав пять літ тюрми. Лава присяглих відкинула обвинувачення за душогубство і признала Гендерсона винним звичайного вбивства. Проголошуючи засуд, суддя сказав, що він вповні переконаний, що обвинувачений вистрілив з причини якоїсь несподіваної провокації. Індіянин приїхав до міста, щоби продати 78 бобрових шкір. Левінсон купив шкіри і дав за них чек на 952 долярів. Відтак Левінсон заяв Індіянина за місто, де Індіянин його вбив. Оправдання Індіянина було, що купець хотів у корчах відібрати від нього чек і він стрілив у самообороні.

ЗА ВБИВСТВО МІНІСТРА 10 ЛІТ ВЯЗНИЦІ.

Париський суд присяглих засудив Грузина Чунаквадзе на кару 10-літньої тюрми за те, що засуджений убив 9-го квітня ц. р. бувшого грузинського міністра внутрішніх справ, Рамішвілі.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРАНИЧНИК УТІК ДО РУМУНІЇ.

Напроти Акерману переплив пограничний козак червоної армії в уніформі й зброї (кріс, набійниця з набоями й граната) Дністер у барці й віддався в руки румунської пограничної сторожі. Під ескортою привезено його до Ізмаїлу, де його переслухано. Козак заявив, що він не міг видержати більше большевицького режіму й утік до Румунії, бо чув від збігців, що тут краще живеться. Батьки його було заможніщі селяни в Херсонщині, значить такі, що мали більше як дві штуки худоби. А що не хотіли йти до колективного господарства, то вислали їх на Сибір. Посварившися зі старшиною, рішив козак пограничної сторожі перейти Дністер і віддати себе в руки румунських властей.

СЛАВА КОРОЛЯ СІРНИКІВ.

Відомий „король сірників" Кройґер відвідав недавно своє родинне село. Там зустрів він бабусю, яку знав ще дитиною, та спитав її: „Чи пізнаєте мене?" Бабуся не пізнала його, а коли він сказав своє назвисько, спитала його, чим він занимається. Кройґер відповів: „У мене... торговля сірниками"... Бубуся сказала: „Ах, так? Дуже мені жалко тебе... це певно знов проклятий алькоголь"... У країнах далекої Півночі пияниці продають на вулицях коробки сірників... Бабуся вирішила, що таке саме звання Кройґера...

ВБИВ ЕКЗЕКУТОРА.

В німецькій місцевости Вайлер Нойгавзен біля Цель (Баден) один селянин убив судового екзекутора, що прийшов до нього забрати теля. Опісля селянин забарикадувався в мешканню, погрожуючи, що стрілятиме до поліції, якщо вона схоче ввійти до його хати. По тригодинній облозі поліцією будинку селянин сам добровільно піддався.

ЗНОВУ 12 УКРАЇНЦІВ ПЕРЕД ЛЯЦЬКИМ ТРИБУНАЛОМ

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Політичним процесам проти Українців нема кінця. Дня 23 листопада розпочався в Бережанах суд присяглих над 12 Українцями, яких польська влада обвинувачує в приналежности до УВО. Всіх обвинувачують у державній зраді, за підпали ляцьких маєтків, за орґанізацію в 1929—1930 роках відділу УВО в Кривім, Потуторах, Жовнівці, Дібщу та взагалі в бережанському повіті, а також за поширення протидержавної аґітації друком, за підготовку повстання в Східній Галичині для відірвання її від Польщі й створення незалежної держави і т. д.

На лаві підсудних знайшлися: 1) Іван Розпятовський, селянин, 29 літ; 2) Михайло Галаса, студент прав, 21 літ; 3) Степан Волощук, селянин, 20 літ; 4) Михайло Канюка, селянин, 24 літ; 5) Андрій Хлопась, селянин, 28 літ; 6) Микола Канюка, селянин, 23 літ; 7) Осип Личак, селянин, 22 літ; 8) Степан Орляк, селянин, 19 літ; 9) Дмитро Дяківський, селянин, 21 літ; 10) Дмитро Питель, селянин, 19 літ; Микола Мартинів, селянин, 23 літ; 12) Ілько Сирота, селянин, 21 літ.

На шестому дні розправи оборонці підсудних поставили умотивований внесок на вилучення предсідника трибуналу, судді окружного суду П. Дисевича, мотивуючи свій внесок браком довіря до предсідника та віри в те, що справа підсудних буде обєктивно трактована та безсторонньо полагоджена. Коли трибунал по нараді відкинув внесок, то всі оборонці зложили оборону, а оскаржені заявили, що вони не будуть старатися дістати інших оборонців. Тоді трибунал відложив розправу до 7 грудня, а разом з тим ухвалив призначити урядових оборонців.

ПОЛІЦІЯ РОЗІГНАЛА ПОХІД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Українська молодь урядила академію для вшанування 30-ліття окремої орґанізації українського студентства. Після академії молодь пішла спокійно походом по вулицях міста, направляючись на личаківський цвинтар. Та на вул. Пекарській поліція, під командою Конеса й Паверського, заступила дорогу походови й зброєю розігнала його учасників.

Разом з тим з учасників походу арештовано Льва Монцібовича, Романа Голода, Степана Куриловича, Зеновія Ґюха й Осипа Бушля.

ЯПОНІЯ ПОЧНЕ ШИРШІ ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ.

ТОКІО (Японія). — Японське военне міністерство заявило пресі, що в Манджурії готується ширша военна акція для звільнення її від бандитських відділів, зложених переважно з жовнірів бувшої реґулярної китайської армії. Можливо, що военні операції найскорше відбудуться в районі Чінчова, а тому не виключене скоре захоплення його Японцями.

В ріжних частинах Манджурії відбуваються сутички між Японцями та Китайцями. З обох сторін є втрати. Японські літаки все літають над Манджурією й час від часу бомбардують певні обєкти.

В НАНКІНІ НАСТУПИВ СПОКІЙ.

НАНКІН (Китай). — Після того, як студенти знову почали заворушення, напади й демонстрації, уряд наказав армії вивезти їх зі столиці міста. Жовніри силою змусили студентів усісти в спеціяльні потяги, якими їх відправлено в ріжні міста, звідки вони приїхали.

Тепер уважають, що в Нанкіні наступить спокій і можна буде нарешті закінчити формування нового уряду.

ЗА ПРОДОВЖЕННЯ МОРАТОРІЇ.

БАЗЕЛЬ (Швайцарія). — Комісія експертів при Інтернаціональному Банкови прийшла до висновку, що Німеччина тепер не встані сплачувати всіх своїх зобовязань. Тому комісія вважає необхідним продовження мораторії, яку на рік оголосив президент Гувер.

ЗВІЛЬНИЛИ ВІД ВИНИ ЛІДЕРІВ ГАЙМВЕРИ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Суд звільнив від вини й кари лідера австрійських фашистів (Гаймвери), д-ра Вальтера Пфрімера та його сімох помічників. Їх притягнули до відповідальности за спробу захопити владу в Австрії. Як відомо, та спроба скінчилася повною невдачею.

„Славне повстання" було схоже на оперетку, бо сам лідер його не відважився перевести акцію, яку по його наказу започатковано.

ЗАБОРОНИВ СВЯЩЕНИКАМ ПОЛІТИКУВАТИ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — Архиепископ заборонив священикам виступати в церквах з проповідями про проґибіцію. Справу референдуму над проґибіцією архиепископ уважає політичною, а церковні канони забороняють священству вживати проповідальниці для політики.

Заборона ця сталася внаслідок протесту противників проґибіції проти того, що священики ведуть аґітацію за проґибіцію.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ДВІ ПОЛЬЩІ"

Польсько-американський часопис „Звйонзковець" подає в числі з 10 грудня ц. р. кореспонденцію з Варшави, а в тій кореспонденції розкриваються тайни берестейського процесу, який ведеться у Варшаві проти найвизначніших польських діячів з пятьох польських партій, зорґанізованих у так званий „Центролів".

Це є порахунок Пілсудського зі своїми політичними противниками. Пілсудський обжаловує 11 польських патріотів за протидержавну роботу, а обжаловані, замісць боронитися, виказують, що режім Пілсудського це правління насильства, поліційних конфідентів і провокаторів.

Ось тому і пише варшавський польський кореспондент, що перед судом станули „дві Польщі". Одна Польща, це Польща Пілсудського, яка усуває від влади і впливу невідповідних для неї людей навіть у той спосіб, що допускається скритовбивств; а друга Польща, це ті, що її будували; це Вітоси і така „перла" як Корфанти, котрий вратував Горішній Шлеск для Польщі.

Для посторонного глядача отсей берестейський процес являється тільки ще одним доказом тої гнилої атмосфери, яка висла сьогодні над Польщею. Для нас, Українців, нема на тім суді двох Польщ, як це уявляє собі дехто з Поляків. Для нас нема одної Польщі, морально чеснішої від якоїсь другої. А є тільки одна Польща, погружена в страшнім моральнім болоті.

Для нас, Українців, є теж одна Польща, коли ходить про відношення польських діячів до українського народу. Вони можуть бути ріжних переконань, але супроти нас всі вони однакові. Вони навіть взаїмно себе обжаловують, що робили на шкоду Польщі, бо потуряри — українським саботажам. Обжалований о. Панась, бувший капелян польських леґіонів, котрий уважає себе „знавцем" польсько-українського питання, закидує навіть санації, себто урядови, що він намагався заключити з Українцями „угоду" й очистити Галичину з „польського елементу". Значить, навіть на тім процесі, як і в багатьох інших випадках, польський католицький ксьондз являється найбільшим польським шовіністом. І це він повторює далі брехні про пруські марки і царські (тепер большевицькі) рублі.

Не тільки ми, але й світ не добачить двох Польщ, а тільки одну: здеморалізовану і розбиту, яка держиться хвилево диктатурою Пілсудського.

О. Сновида.

УКРАЇНЦІ І ЖИДІВСЬКА СПРАВА

Жидівська справа знов займає громадську опінію Европи. В польських університетах були поважні заворушення й бійки між польськими і жидівськими студентами, які на довший час зупинили нормальне життя вищих наукових заведень у Варшаві, Вильні, Кракові і Львові. Подібні заворушення виникли у віденськім університеті. В Німеччині стався жидівський погром. В Росії — стверджує совітська преса — сильно зростає антисемітизм, навіть серед молоді і війська.

Не вдаємося в причини сих сумних, безперечно, явищ. Не апробуємо дикої нагінки на Жидів. Але — факт є фактом: завше, коли якась держава переходила внутрішні стрясення, — завше випливала на ново в ній жидівська квестія і зачиналися протижидівські ексцеси. Було так за останніх років царату, є тепер у большевії в звязку з крізою, яку вона переходить; є в Німеччині, де важиться будуччина країни — комуніз чи гітлеризм? Нарешті в Австрії — де що дня вибухають і ліквідуються ріжні праві і ліві „пучі", і — в Польщі... Політичне положення в тих державах непевне, неясне, іде ревізія політичних уряджень. І — на скільки це відбувається й на нашій території — повинні ми з тим фактом числитися. І ось тут повинні ми **зревідувати нашу жидівську політику.**

Але чиж ми її маємо? Не мала всуті річи цеї політики ні УНР, ні ЗУНР. Жилося з дня на день, керувалося тими чи іншими засадами, а ніколи не виходилося **з заложення власних національних інтересів.** Бралося до кабінету Жидів, призначалося їх послами. Нічого не можна мати проти того; це робить і Анґлія. Але забувалося про римське правило — „до ут дес". Даємо, шоб і ти давав. А цього не було. Ми не вимагали від Жидів українського патріотизму. І в тім була наша біда.

Кажуть, наше нещастя було в тім, що не могла наша влада стримати погромів. Можливо... Що треба було дати Жидам більше свободи, заінтересувати їх в приналежности до України. Гаразд! Але як? Той, хто так говорить, забуває, що **Українська Народня Република дала Жидам те, чого їм не давала (і мабуть не дасть) ніяка інша держава,** а саме культурно-національну автономію — предмет побожних зітхань угорських, польських і інших Жидів. — І наслідком того не тільки не осягнула привязання до держави і народу українського, а навпаки — скріпила російський патріотизм Жидів...

Чи це значить, що на будуче маємо провадити екстермінаційну політику протижидівську? Алеж зовсім ні! Тільки з того мусимо вивести заключення: що відношення Жидів до нас (як до всякого іншого народу) — диктується **лише з одної сторони** нашою політикою супроти Жидів. З другої сторони диктується се відношення до нас жидівства — **міцністю нашого патріотизму, свідомістю, що ми, і тільки ми, маємо право бути панами на нашій землі.** Коли ми вщепимо в себе цей патріотизм і привчимо інших його шанувати; коли в нього повірять і Жиди, й інші, як в **непохитну нашу доґму,** — тоді знайдеться й основа для розмови з Жидами, і можливість до чогось договоритися. Тоді не буде ані погромів, ані нікому непотрібних „культурно-національних автономій". Тоді — в заміну за охорону державну і за право розвивати свою культуру — Жиди добровільно віддаватимуть нам те, чого досі не вдалося здобути в них навіть силою: пошанівок до нас, як до нації-господаря...

Отсі думки зявилися нам з нагоди останнього заогнення жидівської справи. **Пишемо ці рядки як дискусійні.** Уважаємо за вказане, щоби земляки забрали голос в сій пекучій справі, щоби в рішучу хвилю знов не було в нас в такій важній справі — стільки умів, скільки голов...

Даймо змогу „Рідній Школі" в Старому Краю наладнати широку постійну мережу станиць рідного національного виховання на українських землях.

МІЖ НАЦІОНАЛІЗМОМ І ШОВІНІЗМОМ

(Від кореспондента з Риму).

В Польщі бють Жидів. Того року били Українців, сього року — Жидів. Наступного року битимуть іще когось іншого — і все те прикривається польським „націоналізмом".

Ніде правди діти — і у нас на Вкраїні колись били Жидів. І то здорово! Всю хатню обстанову розбивали, з пуховиків піря по вітру пускали, дівчат гвалтували, батьків та братів на смерть забивали...

Алеж було то або за Хмельниччини та Гайдамаччини, коли народні маси, українські, проти ворога-гнобителя зі зброєю повставали, а в кожному, хто з тим ворогом накладав вбачали природного свого ворога, — або за часів царських, коли московські посіпаки намагалися народне незадоволення з московського визиску на Жидів перекласти, народні маси українські проти Жидів підюдити. І все то власне були ті маси **темні,** несвідомі, неосвічені, що „самі не знали, що робили"...

Але в Польщі Українців били жандарми та польські жовніри. Жидів бють тепер університетські студенти — цвіт і надія польської нації. Бють свідомо, методично, розраховано... **Знають,** що творять і чого хочуть.

І називають себе — польськими націоналістами.

І ми — свідомі своїх прав, свідомі славної будуччини нашої дорогої Батьківщини, звемо себе також націоналістами, але українськими і до метод польського націоналізму відносимося з відразою, — бо є вони методами не націоналізму, а шовінізму. А між націоналізмом і шовінізмом є велика ріжниця.

Бо націоналізм визнає за найбільшу цінність в світі — свою Націю, свій народ і свою державу. За них він є готовий все віддати в годину трудну: майно, дітей і життя своє. Нікому він не дозволить сказати слова проти своєї Батьківщини, як Англійці, що мають прислівя: — „Слушно чи неслушно, **моя** Батьківщина передовсім". Ніколи він не відмовиться від свого йменя, від своєї національної приналежности. Завжди дбатиме, щоби ймення національне ширилося по світі, як добра слава; завжди пильнуватиме, щоби народови його ніде не було ніякої кривди...

Але, відносячись **так** до ідеї своєї нації, навчається він тим самим шанувати й чужі нації, навчається визнавати за кожним його права боронити своїх національних прав, і де вбачає тих прав калічення, радий є поспішитися їх направити, бо повний є почуття міжнаціональної справедливости.

Але не те — шовініст!

Шовініст уважає, що його народ, його нація не лише має права, що належаться всім націям — права на свою державу на своїй національній етнографічній території — але що його нація має права далеко більші, як всі інші нації, що вона є вибранниця, що вона є призначена на якусь особливу місію (наприклад, як в Польщі — „боронити західну культуру від східнього варварства", що й робить, як бачимо, з неменьшим варварством), і що вона **тому вже** має право дивитися на членів інших націй як на істоти нижчі, з якими можна робити все, чого захочеться.

Бо для шовініста існує лише один пануючий народ, а інші можуть служити йому лише погноєм для творення „вищої" культури. Таким погноєм мали би бути в Польщі Українці й інші непольські народи, до Жидів включно.

Але чи будуть?!

Евген Онацький.

ПАЦИФІКАЦІЯ.

(Народня пісня, яку створено в Глібовичах, бобрецького повіту, де похоронено команданта краєвої УВО, Ю. Головінського).

Чи ви чули, любі браття, сумную новину:
Закували у кайдани нашу Україну;
Закували у кайдани, в тюрми позганяли
Тисячами і невинних в землю закопали.
Били вони, били, били тай понабивали,
Кулаками та шапками уста замикали,
Мотузами всіх вязали тай на бочки клали,
Канчуками і шаблями людей катували.
Били вони били, й били, кілько їм ся хтіло;
Бідним людям відпадало аж від костей тіло.
А тепер вже по шпиталях плачуть та ридають
І що днини, що години смерти виглядають.
А ви, неньки Українки, руки заломляли
Та за своїми синами з жалю умлівали.
А тепер про нас читають по цілому світу,
Як Поляки катували в двацятім століттю.
Ой у двацятім століттю, в трицятому році,
Смерть чекала Українців вже на кожнім кроці.
Допоможи Ти нам, Боже, з високого неба,
Щоби була Україна, бо нам її треба.
Допоможи Ти нам, Боже, все перетерпіти,
Щоби була Україна вже наша на віки.

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В мільони між народом.

А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

В. Будзиновський.

КЛОПОТИ РЕДАКТОРІВ

(З моїх спогадів).

Від 1927 року у Львові виходить тижневий часопис для селян „Свобода". „Свободу" все редаґує якийсь співробітник щоденника „Діло"; редакція часопису все є комірницею редакції Діла. В роках 1902—1904 редактором львівської Свободи був я. Нині вже й редактори Свободи не знають, які то найріжніші роботи мусів тоді робити — за тих 25 ґульденів ($10) місячної плати один редактор селянської ґазети. Обовязком того одного чоловіка було вислїпати, зрозуміти (!), передумати і наново обробити цілі гори нечитких, баламутних кільометрових дописів; написати всі статті про найріжніші політичні й неполітичні справи, новинки, всячину, фейлетон — взагалі ціле число ґазети від першої букви до послідної. Окремого коректора Свобода не мала, отже й скореґувати число мусів сам редактор.

Кромі тих робіт, накинених видавцями часопису, редактор Свободи робив роботи, накинені йому передплатниками. До сих робіт редактор не був обовязаний, та робив їх, бо інакше передплатник, розсердившись, відпав би. Найчастіше редактор мусів ходити по книгарнях, скуповувати ріжні книжки і особисто нести їх на почту. Передплатник на селі міркував собі так:

„Редактор, що сидить у Львові, має книгарню і почту під своїм носом. Не перепрацюється і не богато втратить часу, як поступить до книгарні і на почту".

Думаючи так, передплатник висилав до редакції гроші з просьбою, щоби редактор купив йому сі або ті книжки, щоби їх добре запакував і вислав йому почтою. „Свобода" мала не одного передплатника і вони присилали гроші не лиш на купно книжок. Бувало, що полагодження тих замовлень забрало редакторови цілу днину. Висилаючи гроші на купнє, передплатники ніколи не прислали на кошти опаковання, ні на оплату післанця на почту. Редактор мусів сам пакувати, сам нести посилку на почту. Дуже часто передплатник забував додати гроші на порто, отже редактор доплачував з власної кишені. Не купити жаданої річи і не вислати, хоч би коштом редактора, було би небезпечно, бо за таке до адміністрації нераз приходили такі письма:

„Коли я, старий передплатник вашої ґазети і звісний на всю околицю патріот, не маю у Вас віри, то мені Ваша ґазета не потрібна і більше її мені не посилайте!"

Бувало, передплатники просили редактора, щоби він се або те купив за власні гроші, а вони, одержавши товар, гроші відішлють йому з подякою. Такі докази довіря передплатників до особи редактора мандрували до редакційного коша. Обиджений передплатник відпадав; очевидно не заплативши залеглої від року або від двох літ передплати.

Пару передплатників відпало з такої причини також за мого редакторства. Один відпав тому, бо я купив і вислав йому лихий товар. Він прислав до редакції гроші зі списом ріжних річей. Просив, щоби їх купити і зараз вислати йому почтою. Які се були річи, нині вже не тямлю. Тямлю тільки „буракове насіння". Я бігав цілу днину, скуповуючи. Не купив я лише якоїсь одної річи, бо передплатник прислав замало грошей. Пару днів по висланню закупна, до редакції прийшов лист високоповажаного передплатника повний докорів за те, що йому, довголітному передплатникови і секретареви місцевої читальні, редакція „не вірить". Лист кінчився словами: „Се, що такому передплатникови редакція боїться закредитувати марних кількадесять крайцарів, є попросту свинство. Ґазети прошу мені не висилати!"

На сім не кінець. По якімсь часі від відпавшого передплатника, котрий не заплатив залягаючої півторарічної передплати, прийшов лист з таким кінцем:

„Буракове насіння редакція казала купити якомусь дуракови, або ошустови. Мені прислано лихе насіння, яке не зійшло. Тим редакція зробила мені велику шкоду, бо що я тепер дам худобі їсти? Прошу бодай звернути мені гроші, видані на насіння".

Редакція кинула се письмо до коша. Пошкодований передплатник ще двічі писав і грозив судовим процесом за гроші і зроблену йому шкоду. Погрози не виконав.

Пів біди було, коли який „покривджений" передплатник тільки сердився і редактора ганьбив листом. Більший клопіт редактор мав би тоді, коли би „покривджений", чи обиджений „браком довіря", прийшов аж до редакції розмовитися з редактором. З такої причини у мене одного разу душа таки була на рамени. Про сю пригоду хочу тепер тут розказати.

Як все, так і за мене редакція „Свободи" була в редакції „Діла". До кімнати, в котрій я працював, входилося з адміністраційної кімнати. Зараз при вході були праворуч і ліворуч столи двох співробітників „Діла". Далі сидів третий мій товариш. Мій стіл стояв під вікном при другім кінці довгої кімнати.

Одної днини в січни 1904 чуємо, що в адміністрації вигукує якийсь сердитий голос. Хтось мабуть напастує адміністратора, бо сей, силкуючись перекричати напасника, бороniться:

„Ви, пане господарю, хіба не розумієте, що редакція що інше, а що інше адміністрація. Коли кажете, що ви хочете балакати з редакцією, то будьте ласкаві потрудитися до отсеї кімнати. Там редакція „Свободи". Пан редактор Будзиновський вже прийшов".

В адміністрації затихло і по хвили хтось заковтав у наші двері. Мій товариш при першім столі гукнув: „Прошу!". Двері відчинилися. На порозі стояв кремезний, високий селянин. Під лівою пахою мав пару чобіт з холявами, в правій руці здорову палицю. Хвилю стояв на порозі, бистро призираючися всім нам. Нарешті спитав:

„Чи тут є редактор „Свободи", пан Будзиновський?"

Я обернувся до него і кажу: „То я. Прошу сюди!"

Військовим маршом селянин сунув до мене. Під пахою далі держав чоботи з великими дірами в обох золях. Ідучи, грізно стукав палицею. Станув коло мого стола і хвилю глядів остро в мої очи. Насупив брови і, поклавши раптом діраві чоботи на столі перед мною, промовив приказуючо:

„Верніть мені за сі чоботи-штапери 20 корон! Чоботи можете взяти собі!"

Я витріщив на нього очи й став надумуватися, що йому сказати, бо зразу я гадав, що то прийшов якийсь без одної клепки. Мої редакційні товариші перестали писати і позирали то на мене, то на мого гостя. Заки я очуняв, селянин додав:

„Я ті чоботи купив і дав за них 20 корон, бо ви похвалили їх".

Аж тепер я промовив, питаючи:

„Коли і де я хвалив чоботи? Чи я з вами коли балакав? Чи ви коли бачили мене?

„А то що?!" селянин крикнув. Добув зза пазухи число „Свободи" з 17-го грудня 1903 і на послідній стороні показав таку оповістку (анонс, інсерат):

Шкіряні вироби з рускої шкіри!

Пара чобіт з російської шкіри, засуваних т. зв. „Штаперів", що вистануть до ношення і на 5 літ, по 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 корон.

„Другий рід таких же чобіт з рускої шкіри, мягких, особенно придатних до ношення для женщин і дівчат, котрі вистачать до ношення і на 5 літ, по 9, 10, 11, 12 корон. Для школярів 7, 8, 9, 10 корон.

„Третий же рід чобіт, з найлутшого юхту жовтого, для мужчин, парубків по 10, 11, 12, 13, корон. Для женщин по 6, 7, 8 корон.

„Для школярів чоботи з тогож жовтого юхту по 4, 5 корон.

„Четвертий же рід чобіт зимових, зверха шкіра, всередині овече сукно, для мужчин по 11, 12, 13, 14 корон.

Братя Селяне і Міщане! Не дайтеся ощукувати по ярмарках і торгах, не купуйте у жидів тандети, памятайте на пословицю: „Дешевое мясо псиїдят!" Жиди до тих ярмаркових чобіт дають папір на брензолі. Як в них підете на болото, то прийдете домів босо. Замовляючий повинен прислати 4 корон задатку і міру з ноги, скілько сантіметрів довга і скілько груба. Без завдатка не висилається нікому.

„Черевики з російської шкіри з ґумою до холявок і також шнуровані на ґузиках по 6, 7, 8, 9, 10, 11 корон.

„Александер П. Копач
„Струтин вижний
„п. Долина ад Стрий".

Стукаючи пальцями по оповістці Копача, селянин говорив далі:

„Тут сі чоботи вами так підхвалені і такі дешеві, що мене й інших в моїм селі скортіло купити їх. Вже другої днини в підошвах повилазили діри, бо то не шкіра, а папір. Хіба не заперечите, що то ви піддурили мене й інших купити сі чоботи, бо ось тут маєте нумер „Свободи" і вашу похвалу, чорне на білім.

Ввесь редакційний персонал нараз голосно зареготався. Селянин знов став стукати палицею і сердито воркнув:

„Тут нема чого сміятися. То не сміх, а гірка людська кервавиця. Редактор „Свободи" у спілці з Копачем надув нас. Не соромно вам сміятися з людської кривди?"

Зловіще стукання палицею казало мені, що селянинови треба як найскорше виявнити ріжницю між редакційними статтями і анонсами, оголошу-

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

ЗЛУКА ВІДДІЛІВ УКР. НАР. СОЮЗА.

Чому і як треба лучитися.

У. Н. Союз, як кожда інша того роду орґанізація, полягає на гуртках членів, які становлять відділи орґанізації зі спільною центральною управою і впорядковується одним для всіх статутом на підставі рівних прав і обовязків.

Без членів не може бути відділів, а без відділів не може бути центральної управи; не може бути орґанізації.

З того виходить, що орґанізація це не та центральна управа, ні її головна канцелярія. Це не якийсь невидимий Союз над Гудсоном, а тільки члени, зорґанізовані в гуртки-відділи, звязані статутом і центральною управою.

В осідку головної канцелярії нема навіть усеї центральної управи, а тільки такі головні урядники, яких до ведення центрального діловодства орґанізації доконче потрібно. З того виходить, що хоч від справности головної канцелярії у великій мірі залежить лад в орґанізації, одначе орґанізаційна сила лежить у самих членах, в орґанізаційній єдности, карности і солідарности членів.

Сила орґанізації не в скількости, а в якости членів. В орґанізації не може бути забогато членів, або забогато їх гуртків-відділів. Кожда орґанізація старається мати як найбільше відділів, а в них як найбільше членів, бо чим сильніші відділи, тим сильніша орґанізація; а чим відділи слабші, тим слабша вся орґанізація. І знов виходить на те, що орґанізаційна сила опирається **тільки на членах.**

Тому клича за злуку не треба вважати кличем за зменшення числа відділів, але кличем за злуку членів. Бо хоч злуку членів можна осягнути злукою їх теперішних гуртків-відділів; хоч злукою членів зменшується теперішне число відділів; хоч з того зменшення числа відділів може вийти потрібна ощадність коштів адміністраційних, а з того потрібна матеріяльна поміч членам, то головною цілю того клича є передовсім **злучити членів,** щоби здобути ту орґанізацуйну силу, яку вони в лучности представляють, а якої недостача в теперішній прикрий час далася болючо відчути.

Клич за злуку відділів походить від тих членів, котрі в теперішній потребі змушені оглянутися на власні сили; котрі перші відчули, що замісць меншого числа сильних відділів істнує богато малих безсильних відділів. Звідси клич „лучімся, бо в лучности сила”. Лучім наші малі відділи у великі, щоб нашими спільними силами були сильні наші гуртки-відділи. Ті, що перші той клич підняли, забули за причини того роздроблення нашої орґанізаційної сили; їм здавалося, що самою злукою без усунення причин, які їх досі розділювали, негайно здобудуть недостаючу силу, або сподіваючися, що сама злука усуне всілякі причини дотеперішньої розлуки.

А коли прийшлося клич злуки виконувати, бачимо, що це не така легка справа. Переконуємося, що розлучатися, дробитися на малі гуртки, далеко лекше ніж лучитися, а то й у багатьох випадках злука майже неможлива.

До цього часу ми замало звертали уваги на те, що творенням нових відділів годі збудувати злучену орґанізаційну силу У. Н. Союза, але навпаки, дроблячи свою силу орґанізаційну, ми хотіли догодити ріжним іншим цілям, які на тілі У. Н. Союза бажають рости, або тільки **для вигоди** членів, відповідно до того, яких хто політичних або релігійних переконань чи поглядів. Ми У. Н. Союза не будували, а лише дробили свої власні сили.

На засаді, що „де чотирох Українців, там місця на пять партій”, ми дробилися, щоби мати „всілякі” відділи, а в них місця для „всіляких” членів. У тім ми бачили „безпартійність”, або радше міжпартійність нашого Союза, і тішилися, що можемо, нібито опираючись на демократичні засади, полягати на „більшости”.

Сьогодня добачуємо, що ми маємо те, що будували. Маємо „всілячину”, тільки не маємо орґанізаційної сили У. Н. Союза. Бо вийшло таке, що маємо гуртки-відділи ріжних закрасок партійних і релігійних переконань; маємо, приміром, гуртки-відділи ріжних покровителів; маємо відділи якихось гетьманців, оборонців і богато інших подібних, а Український Народний Союз істнує тільки в нашій буйній фантазії, при чім одні з нас уявляють собі той Союз як невидимого „батька”, що має славу добрих діл і великої помочі, головно тоді, коли самі маємо до нього якусь просьбу; а другі не називають того Союза інакше, як лиш „якась кліка” над Гудсоном. Забувають добрі люди, що та „кліка” вічно намагається вивести орґанізацію на правильний шлях, до поступу, хоч, очевидно, ніколи всім догодити не в силі. Дійшло до того, що навіть такі гуртки, які по складі членів не мають ніяких причин признавати себе чимось іншим як тільки Українським Народним Союзом, відділом даного числа в даній місцевости, проголошують, приміром, що „приймають нових членів до У. Н. Союза без вступного, а до „себе”, зглядно до свого специяльного покровителя, після статута.

Нині ми вже майже всі бачимо, що те, що ми на протязі 37 літ під іменем У. Н. Союза будували, це не одна орґанізація, не **один** У. Н. Союз, але всі прояви нашого еміґраційного життя в Америці.

Нині, коли ми не можемо дальше числити на прихід свіжої еміґрації, а самі мусимо тут оставитися, нам лекше зрозуміти, що те, чого наші власні діти за своє признавати не хотіли і до нашої орґанізації не горнулися; те, що ми їм у спадщині передати наміряємо, потребує **основної зміни.**

І тому, коли ми кличемо допровадити до створення дійсної орґанізаційної сили, то нам треба наші сили лучити не лиш так, щоби не було „забогато” відділів, або щоби лише скількість відділів зменшити, але так, щоби по тій злуці лишився сам Український Народний Союз, а в нім тільки його орґанізаційні сили. Значить, не все треба лучити, але дечого треба позбутися; а передовсім „нетолеранції”, яка була головною причиною нашого роздрблення, і цього, що нам тепер наперед лучитися треба, а щойно потім впорядкуватися до нових обставин, на взір інших подібних орґанізацій, які свій еміґраційний період скорше відбули і тут на свобідній землі розвиваються.

Так, як ми знаходимо можність переміни дотеперішньої форми обезпечення, яка могла вистарчати тільки для еміґранта, відповідно до того, щоби як найменше платити і вразі відїзду як найменше „лишити” та без ніяких зворотів, а лише вразі смерти як найбільше взяти, на форму модерного обезпечення, практикованого сталими мешканцями Америки, так і сю орґанізацію мусимо старатися на їх лад і форму справити.

Не забуваймо, що теперішнього У. Н. Союза з огляду матеріяльного для нас самих не вистарчить. Ми будемо всилі лишити дітям у спадщині орґанізацію аж тоді, коли за життя **спільно** з дітьми загосподарюємо її так, щоби по нашій смерти орґанізація не лиш мала рацію істнування, але й всі умовини, потрібні до дальшого розвою.

А щоб наша молодіж привязувала більшу вагу до моральної сторони орґанізації ніж до матеріяльної (як це й ми самі досі робили), нам треба лучитися так, щоби після злуки по можности як найменше лишилося того всього, що нас самих розлучувало, а на тім місці щоб повстало те, що нам самим потрібне для виказання орґанізаційної сили і що дозволилоб і нашій молодіжі зачати розвивати при нас свою майбутність.

Мусимо отже старатися, щоби після злуки на місце теперішніх наших слабих відділів повстали сильні відділи Українського Народного Союза.

Треба подбати, щоби після злуки на місце братств і товариств ріжних імен і покровителів з ріжними релігійними й політичними закрасками повстав всюди **один Український Народний Союз** з відділами, які би тільки числами між собою ріжнилися. Щоби так, як приміром маємо в Америці орґанізацію Іґл (Орел), яка в кождій місцевости однакова, бо Іґл у Ню Йорку, Іґл у Шикаґо, Іґл у Клівленд і т. д., а все однакові відділи, позначені ріжними числами — щоби таксамо був У. Н. Союз: у Ню Йорку відділ з таким чи іншим числом, у Шикаго відділ або відділи, що ріжняться тільки числом, У. Н. Союз у Клівленд і т. д. А в тім У. Н. Союзі, без огляду на місцевости або ріжниці в числі відділу, щоби так, як того наш статут вимагає, була повна толеранція всяких поглядів політичних і релігійних, єдність і рівність щодо членства, орґанізаційна карність і солідарність на першому місці.

Лучити, приміром братство св. Арх. Михаїла і товариство „Збаразщина” з переходом їх членів до третього товариства, скажім, „Вільність в Америці”, яке має навіть „власний” чартер, і ріжних членів (союзових і несоюзових) означало би скріпляти „всілячину”, а не силу У. Н. Союза.

Знаючи, що нас ріжнило, і чого треба позбутися, щоби злучитися й бути однаковими членами Українського Народного Союза, без огляду на число відділу або місцевість; та, знаючи, що без позбуття того злуки орґанізаційних сил У. Н. Союза не осягнеться, ми тимсамим знаємо, як лучитися.

Очевидна річ, що це справа не легка, бо, як пословиця каже „чим горнець накипить тим його все чути”. Та з огляду на те, що тут ходить про добро членів і будучність орґанізації, ми мусимо таку злуку мати на меті і до неї підходити; а чим скорше дійдемо, тим ліпше буде для нас і для всеї орґанізації, тимскорше молодь зачне горнутись до У. Н. Союза.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СЛУХАВ ДОНСЬКИХ КОЗАКІВ, А ДУМАВ ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР ПІД ПРОВОДОМ КОШИЦЯ.

Ще до приїзду **„Хору Донських Козаків”** з Европи до Америки писалося по американських часописах дуже богато про високий артистичний рівень цього хору. А коли вже він вкінці приїхав, то день за днем виписували ґазети такі похвали, що й мене спокусило піти і послухати. І не жалую того доляра, що заплатив. Бо колиб я не був пішов був до Карнеґі Гол на їх концерт, то був би думав про їх спів те, що вичитав. Мій осуд не фаховий, бо я звичайний собі любитель співу. Всеж таки наслухався ріжних хорів по світі, то й мої враження можуть мати певне оправдання. Для такого чоловіка, як я, хор Донських Козаків представляється досконалим з технічного боку. Під тим оглядом я подивляв цей хор. І це, на мою думку, одинока дійсна його вартість.

Зате програма (Хор виступав тоді в Карнеґі Гол третім наворотом) була одноманітна. Як зачали відспіванням „Вірую”, „Господи помилуй” і ще двома церковними піснями, так здавалося, що на такий самий лад відспівано й циганську пісню і козацьку. Я не добачав ніякої особлившої краси в десятки разів повторенім „Господи помилуй”, ні в пісні донських козаків, ні в „Очі чернія”. Яким чудом ота остання пісня, яку вже надоїло слухати навіть по кабаках, попала до Карнеґі Гол на отсей концерт, годі зрозуміти.

В хорі рішучо заслабі тенори і тому при „форте” баси мають таку перевагу, що інших голосів не чути, отже не можна відчути дійсної краси пісні.

Солісти мають такі слабі безбарвні голоси, що я не годен зрозуміти, як можна з ними виступати на таких великих сценах і казати собі платити добрі гроші за голоси, яких і даремно не дуже то хотілося би піти послухати.

А вже того фальсету то було стільки, що прямо було нудно слухати. Колиб так почути його раз в одній пісні, то все було би в порядку. Але слухати цілий вечір, і то тому, що Хор не має добрих солістів з гарними, сильними і милозвучними голосами, — годі.

Цілий концерт був для мене одним великим незадоволенням, яке я відчував тимбільше, що був певний, що почую щось надзвичайного. А тимчасом я почув такий мужеський хор, який щодо голосів був гіршим від довоєнного нашого „Бандуриста” у Львові.

Не диво, що слухаючи цеї програми, я й моя сусідка що хвилі блукали думками деінде. Бо в ухах наших мов бреніли ще живі звуки того чарівного співу, який виходив з уст співаків Національного Хору. А разом з ним стояла перед нами особа ґеніяльного дириґента Хору, славного Кошиця. І прямо жаль стискав душу, а злість шарпала нервами, що вже нема цього Хору, що нема кому в Америці пригадати, як має виглядати дійсний хоровий спів, як можна творити живу симфонію і які перли можна добути зі співаків, якщо вони музикальні й мають добрі голоси.

В Кошиця чоловік жалкував, що програма так скоро добігає до кінця, а тут прямо досадно було до кінця висидіти. А сидів я тільки тому, що хотів почути пісню донських козаків, про яку писали, що чудова. Та яка би вона не була, але таки не виправдала того, що я на неї так довго ждав.

Вийшов я з концерту з тим враженням, що це велика шкода для штуки і для нашого українського імени, що маємо в Америці славного нашого Кошиця, а нема славного нашого Національного Хору. А чому це так? Росіяни мають великі успіхи із звичайним хором, а ми маємо ґеніяльного диріґента, чудову пісню і традицію співучого народа й марнуємо те все, коли інші збивають гроші й зі звичайним таланом і слабими голосами поширюють славу російської музичної культури.

Л. М.

ваними адміністрацією. Я зачав:

„Ви, господарю, хіба ще не знаєте, що я, редактор, не **„відповідаю”** за зміст купецьких оповісток.

Селянин перебив сердито:

„Я не такий дурний, щоби того не знати. Ви не **„відповіли”**, бо ми й не питали вас. Де нема питання, там нема відповіди. Ви не відповіли, тільки таки самі, нами не питані, сказали, що чоботи Копача дуже добрі. Ми повірили вам на ваше слово в „Свободі”, не питаючи вас, чи се правда і не ждучи на те, що ви будете „відповідати”. Ви хіба не знаєте, як то раньше народ вірив вам, ще заки попікся на сих чоботах. Чейже ми вже від кількох літ читаємо се, що ви пишете в ґазетах і книжках, що балакаєте на вічах. Ви все, ще заки спарувалися з Копачем, боронили бідний народ, побивали всяку кривду, всяких кровопийців, дерунів і ошуканців. Ми й не подумали би, що ви годні бути в спілці з ошуканцем, який продає паперові чоботи. Тепер у нас всі кажуть, що як такий Будзиновський злукавив, то вже не можна вірити жадному інтеліґентови. „Свободи” наші люди вже не хочуть читати, вам в нашім селі не показуватися. Як не що другий, то що третий купив ті ваші чоботи, або черевики. На сім ошуканстві Копач зробив добрий інтерес — і ви з ним!

Треба було ратувати, як не своє імя, то бодай нашу пресу, отже я кажу:

„Сідайте, господарю. Я поясню вам, в чім хиба.

„Тут нема що пояснити, бо воно ясне. На пусту балачку не маю часу. Чоботи возьміть собі, мені верніть 20 корон і я піду собі”.

Щоби такого прикрого, бо палицею раз коло разу стукаючого гостя спекатися, я зразу загадав сказати адміністраторови „Свободи”, щоби йому виплатив сих 20 корон. Та подумавши, що як вість про се рознесеться, то до мене готові ввалитися сотки пошкодованих, я рішився далі переговорювати. Я добре впрів, заки селянинови пояснив ріжницю між редакційними статтями і купецькими інсератами. Він ледви зрозумів, що то не редактор часопису, а сам купець хвалить свій крам. Селянин зітхнув, взяв діраві чоботи під паху і вийшов. Відходячи, палицею вже не стукав. Я дав приказ інсерату Копача в „Свободі” більше не містити.

•

В половині лютого 1904 до мене до редакції прийшли два селяни і одна селянка. Один селянин витягає зза пазухи ч. 5. „Свободи” з дня 29 січня 1904, показує один інсерат і питає мене:

„Чи то ви писали?”

В інсераті стояло:

„Дорогі братя і сестри!

„Час понехати жидів з їх торварами і спекулянтами. Кожда ґаздиня і дівчина радо купує коралі! У кого? У жида! Чиж жиди роблять коралі? Де там! Вони їх не роблять, тільки спроваджують і богатіють нашою кервавицею і мають подвійний заробок. А ми собі тоє маловажимо. Я яко християнин і Русин продаю найлучші коралі за половину гроший як жиди продають.

„Коралі величини ліскового ориха по 1 короні за шнурок, т. є. за 10 шнурків 10 корон. Почта замовляючого. Хто замовляє коралі, має заплатити 4 корон задатку, без задатка не висилаєсь нікому.

„Александер Копач,

„Струтин вижний, почта Долина”.

Читаю сю оповістку і думаю собі:

„Погано! З чобітьми був у мене тільки один хлоп. З коралями прийшли аж два і одна баба. Від баби не так легко буде викрутитися.

Я стояв під вікном. Як би це те, що то було аж на другім поверсі, то я був би вікном вискочив на вулицю. Осміленний тим, що всі троє не виглядають сердито, я спитав:

„Ви може купили ті коралі?”

„Ще не купили”, відповідають. „Що лиш хочемо. Скоро в селі прочитали „Свободу”, так зараз всі баби зворохобилися купувати ті вами так підхвалені коралі. Хоч у нас всі люди дуже вірять вам, то всеж таки знайшлися деякі, що перестерігали. Казали, що правдиві коралі не можуть бути такі дешеві. Люди радили і врадили вислати до вас депутацію спитати, чи то правдиві ті коралі і чи ви ручите за них”.

Треба знати, що то ще був кінець часів, коли селянки банкам не вірили і всі свої ощадности обезпечали в коралях. Котра селянка мала покладний гріш, то купувала коралі. Як прийшла чорна година, то коралі продавала. Колись коралі були у нас те саме, що нині щаднича книжочка. Знаючи се, я спитав:

„Ви може гадали, що хтось годен за одну корону дати шнурок правдивих коралів? Ніхто з вас не погадав, що ті коралі Копача зі скла, або з глини, або з якої іншої маси?”

Один селянин почіхався за вухом, баба спитала:

„То чомуж ви, пане редактор, не написали того? Чому ви написали, що то „коралі”, значить, правдиві?”

Я знов став пояснити, що купецька оповістка, то не редакційна стаття. Тепер мені лекше було пояснити, бо сі селяни ще не попеклися, отже проти мене ще не були огірчені. Подякували за пояснення і відійшли.

•

Пригоди з першим селянином і з депутацією казали мені, що згадані оповістки мабуть в цілім краю підтяли довіря до „Свободи” і до мене. Треба було всім читачам „Свободи” показати, що редакція не є „в спілці з ошуканцями”. В числі з 25. лютого 1904 я оголосив таке:

„Переписка редакції.

„П. А. Копач, купець в Струтині!

„Просимо ніяких анонсів до „Свободи” більше не присилати, бо жадного Вашого анонсу не умістимо.

„Люди не розуміють того, що жадна редакція за анонси не відповідає, і нарікають на нас за те, що від Вас дістають лихий товар (особливо чоботи). Також нарікають, що як замовлять у Вас чоботи за 6 корон, то мусять заплатити 9 або й 12 корон”.

Одної днини приходжу до редакції і на моїм столі бачу пачку з почти до мене заадресовану. Ще заки я надійшов, від почтового післанця пачку відобрав за мене адміністратор „Свободи”. Розпечатую, а в пакеті 5 кґ. масла від Копача. Між листами був один від нього. В листі плаче, що я його моєю оповісткою тяжко скривдив і зруйнував, бо вже ніхто не купує у нього і він не знає, що зробити з маґазином, повним всякого краму. Просить мене якось злагодити се, щоб я в Свободі написав про нього, та щоби „Свобода” далі оголошувала його оповістки.

Що я зробив з маслом, нині вже не тямлю. Тямлю лише, що інсератів Копача я вже не містив і адміністрацію перестеріг, щоби очевидних брехливих інсератів не приймала за ніякі гроші.

Д-р А. Т. Кібзей.

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

(37)

XIII. Катар носа і віддихових проводів.

(Acute Coryza, Common "cold").

Катар є недугою, що взагалі захопити може всілякі слезисті части людського організму, як пр.: ніс, уста, жолудок, кишки, легені, мочові проводи і т. д. Але тут спеціяльно займемося звичайним катаром носа і віддихових проводів.

Катар звичайний або інакше „катар гострий" чи „нежит" — це гостре запалення слезистої оболонки носа і загалом горішних частей віддихових (дишних) проводів, і походять звичайно з перестуди або перемокнення холодним доњем. Цей рід катару є дуже розповсюднений, особливо в уміреннім і холоднім підсонню. Панує він часом навіть епідемічно, звичайно в осени та під весну і кожда особа може захоріти. Всеж таки катар частіше захоплює дітей ніж старших.

Катар носа е заразливою недугою, але та заразливість є дуже химерна, залежна від наклону особи до катару. Звичайно в часі епідемії заразливість перекидується на шкільну молодь, а також і на цілі домівства.

Прояви недуги гострого катару є майже кождому звісні, бо ледви чи знайдеться яка особа, щоб колинебудь цеї недуги не мала. Зпочатку чоловік, захоплений катаром, відчуває холод або легкі дрощі; голова у нього тяжка; шкіра суха, а з носа капає слезиста теч. В першій стадії катару оболонка носа внаслідок запалення червоніє від напливу крови та запухає так, що недужий не може віддихати носом. Такий стан недуги треває один до трох днів. Відтак на протягу дальших кількох днів катар — як то кажуть — „попускає". З носа зачинає обильно витікати водниста теч. Це друга стадія. Вкінці та теч чимраз то більше густіє і при її видільованню з носа недужий відчуває вже полекшу у віддихуванню носом. І так поволі недужий приходить до здоровля.

Часто катарне запалення носа поширюється на т. зв. мікдалки в горлі, також на дишницю, часом навіть на легені. І після того, куди катар поширився, недужий відчуває невигоду і біль: в горлі, в грудях, а часом навіть в очах та устах, коли катар захопить слезисті частини тих органів тіла. Дуже часто прикметою гострого катару є докучливий кашель. Теплота тіла при катарі злегка підноситься, а змисли нюху і смаку притуплюються. До катару звичайно долучується й запір. Бувають випадки, що катар перетвориться в гостре запалення дишних проводів (т. зв. бронхітіс).

Лікування катару основується на облекшуванню неприємних проявів, що їх катар викликує. Самого катару відразу вилікувати нічим не можна. Але для усмирення чувства печення оболонок та болів голови і т. п. при катарі приписують лікарі всілякі медикаменти, як саме хініну, аспірину, камфору і т. п. Радять пити горячі напої, змішані з ріжними медицинами; теплі купелі, то студені то теплі оклади і т. д.

В найновіших часах вживається для охорони від частих нападів катару застриків відповідної сироватки, приладженої з виділин слезистої оболони хорої на катар особи. Але і це не завше помагає.

XIV. Катар железів.

(Glandular fever).

Це гостра, горячкова і дуже заразлива недуга, що відзначається побільшенням железів у шиї. Причина цеї недуги невідома. Вона панує часом епідемічно і захоплює головно дітей між 5 і 8 роком життя. Ця недуга своїми проявами нагадує т. зв. „свинку" або „момпс".

Катар железів нападає дитину нагло. Дитина відчуває біль, коли порушить головою і шиєю. Горячка 101° до 103° Фаренгайта. Запір дуже упертий. Мікдалки в горлі злегка зачервонілі. Желези в шиї дитини напухають і болять, а при тім часом дитині докучає упертий кашель. Такий стан треває всього три або чотири дні, але поки дитина цілком виздоровіє, то бере два або й три тижні часу. Комплікацій ця недуга майже ніколи не викликує тай діти на неї не вмирають.

Лікується її подібно як інші катаральні обяви, відповідно до характеру недуги. Головно треба дбати, щоб жолудок і кишки дитини правильно функціонували. На прочищення добре давати в тім випадку каломел.

XV. Вояцька або окопна фебра.

(Trench fever)

Цю недугу спостережено перший раз у часі останньої світової війни. Вона захоплювала величезне число вояків, на східних побережах Середземного моря... які були в активній службі, передовсім тих, що боролися в перших рядах, але відтак недуга перекидалася часами й між резервове військо, що було позаду. Цивільних людей ця фебра не чіпалася.

А е це заразлива недуга; що її спричинює невідомий досі паразит або бациль, який знаходиться в калі вошей. Коли кал, заражений цею феброю вошей, дістанеться до крови чоловіка через якунебудь ранку або задрапання шкіри, то він затроює цілий організм його, кров, моч, а часом і слину, і чоловік тоді хоріє на т. зв. вояцьку або окопну фебру.

Прояви недуги. Вояцька фебра захоплює жовніра нагло. Звичайно передтим два або три дні жовнір почувається ніяково і трохи горячкує. Аж нараз нагло зачинає його сильно боліти голова в околиці чола та очи. Жовнір дістає завороти голови і болі в крижах та в ногах. Поти його заливають, лице паленіє, а притім запір, дрощі, а часом і ригання. Але найважнішою признакою цеї недуги є велика делікатність, ніжність або чутливість майже цілого тіла, особливо рук і ніг, а притім часом навіть дуже докучливі болі в литках та в стегнах. Часом проявляється якийсь рід червонавої висипки по тілі, але не завше. Горячка нерівномірна, звичайно 102° до 104° Фаренгайта.

Ця фебра треває що найменше три до шість днів; відтак горячка спадає, але дуже часто знову повторяється за кілька днів пізніше. Таких нових нападів може бути від одного до чотирох, заки жовнір цілком не прийде до здоровля; отож ця недуга третає часами й до 20 днів.

Вояцька горячка не є смертельною недугою і ніхто на неї не вмирає, але по ній ще довго лишається ніжність і чутливість голенів та болі в голенях. Такий жовнір, хоч і виздоровіє, стається наклінним до атаків горячки, відчуває зчаста ревматичні болі; серце його ослаблене, а часом може на завше попасти в слабосильність, а навіть в каліцтво через безнастанні болі голенів.

Лікування. Недужий на вояцьку фебру повинен лежати в ліжку що найменше три тижні та хоронитись особливо від ослаблення серця. На вояцьку горячку ніякі ліки не помагають; а коли болять кости в стегнах або голенях, то добре є заживати приміром аспірину, хоч і це мало що помагає.

XVI. Триднева фебра.

(Phlebotomus fever, Three day fever, Sandfly fever).

Ця недуга трапляється тільки ... земного моря, а заподією є її укушення мухи, що живе на пісках.

Прояви недуги. Ця недуга треває всього три дні і зачинається до 6 днів по укушенню чоловіка пісковою мухою. Чоловік нагло попадає в дрощі, сильні болі голови, ослаблення і болі цілого тіла. Горячка підноситься до 103° і 104° Фаренгайта, причім недужий часами пітніє, ригає і дістає розвільнення. Але вже по трох днях недужий приходить до здоровля.

Триднева фебра не викликує ніяких хоробливих комплікацій, ніякої висипки і взагалі ніяких шкідливих наслідків і недужий ніколи через неї не вмирає. Головна річ, щоб хоронитися від укушення піскової мухи, а це не так легко, бо вона менша від звичайного комаря.

(Дальше буде)

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

INTERNATIONAL INSTITUTE PLANS ANNUAL BANQUET.

Members of the International Institute will be entertained, with guests and those interested, at the annual banquet at the Y. W. C. A. Wednesday at 6 p. m. Members of the Ukrainian Women's Club will serve a Ukrainian dinner, the menu to include:

Ukrainian Dinner
Beet Soup Mushroom "Ushka"
Meat Aspic
Veal Roast "Cwikly"
Baked Potatoes a la Ukraine
Buttered Carrots
Buckwheat Roll
Red Cabbage Salad
Strawberry Pastry
Cheese Plum Cookies.

A program by Cossack dancers will be a dinner entertainment feature. Ukrainian women serving include: Mrs. M. Polivka, 214 Cole pl.; Mrs. Tessie Lesniak, 870 Grant st.; Mrs. Martha Evanicka, 178 E. Crosier st.; Celterine Zepko, 853 Miami st.; Mary Malecky, 1146 Beardsley st.; Mrs. Alex Zepko, 690 Allyn st.; Mrs. J. Zepko, 445 Howe st.; Mrs. R. Syroid, 1022 Lovers Lane; Mrs. M. Pulk, 133 E. Mapledale; Mrs. M. Nebrezna, 975 Nevin; Mrs. E. Lyso, 1285 Atwood ave.; Mrs. Helen Melnik, 105 E. South st.; Mrs. A. Stashkiw, 581 Corice st.; Mrs. T. Senuta, 215 Abel st.; Mrs. Catherine Baran, 935 Brown st.; Mrs. E. Sydomin, Box 246, Mogadore; Mrs. M. Kawetsky, 1362 Coventry st.

Dancers include: Theodor Sydomin, Mogadore; Joseph Sydomin, Mogadore; Dorothy Sydomin, Mogadore; Mary Hajoway, 828 Sherman st.; Anna Gelechak, 985 Cole ave.; Olga Halamay, 514 Lagood st.; William Choplyk, 325 Galena ave.; Emil Palivka, 214 Cole ave.

Music will be furnished by a trio, Mrs. W. J. Kirke, violinist; Mrs. M. E. Plum, 'celloist, and Miss Easter Plum, piano.

Dr. Joseph Remenyi will be guest speaker, his topic, "Great Literature as a Social Force." Mrs. J. L. Brickwed is the general chairman of the affair.

Handwoven work of the Old World, made by women of the institute, will be for sale.

(Akron Times, December 7, 1931).

—o—

TELS OF CONDITIONS IN UKRAINIAN SCHOOLS.

Leon Jasinczuk, delegate of the Ukrainian schools of Galicia, yesterday afternoon, addressed members of the Ukrainian colony of Providence in Unity Hall, 109 Potters avenue. He described the conditions existing in the Ukrainian schools under Polish administration.

The meeting was in charge of Harry Boluck, chairman, and John Worona and Stephen Rekrut, secretaries.

(The News-Tribune, Providence, R. I., Monday, December 14, 1931).

—o—

UKRAINIAN CHOIR WILL APPEAR AT LEGION BENEFIT.

Appearing in their native costumes and singing in their native tongue, the Ukrainian choir of Lyndora, will be one of the headliners at the forthcoming American Legion vaudeville show, to be presented for the benefit of needy veterans in Butler county, at the Senior High School auditorium the nights of December 30 and 31.

Responding to every gesture of their director, the Rev. H. Pypiuk, the choir demonstrated again last night at its rehearsal in the Community building its ability to produce real melody.

Deep bassos, rolling baritones, crystal-clear tenors and lilting sopranos, following each modulation and gesture of the director, reminded one of a deep-toned cathedral organ. Again, in a characteristic Ukrainian folk song, a listener could easily imagine himself transported to snowy wastes, silently dancing snowflakes and a crystalclear moon.

Proceeds from the show will go into the Legion's welfare fund to be used for relief work during the present emergency.

(The Butler Eagle, Saturday, December 12, 1931).

НОВИЙ „БОГ".

Цим разом є це в Туреччині. Тому, що досі з пророками випало в Туреччині не конче добре (відомий був процес дервішів чудотворців), тому барсанський шеік задумав щось нового. Попросту проголосив, що він бог, а свого сина іменував пророком. Коли вірити турецьким газетам, він домагався навіть нотаріяльно потвердити йому цю функцію.

Релігія його така, що сполучує християнство з магометанством. Осталися в ній мечети, одначе на будуче з них не гомонітиме протяжна муезінова молитва, лише дзвонитимуть християнські дзвони. Щоби спопуляризувати свою нову релігію, позволив дівчатам і жінкам на вільну любов. Сподівається, що то буде добрим магнесом і що незабаром могтиме конкурувати і з найстаршими релігіями. Зрештою не є такий добрий. Невіруючим обіцює, що буде мститися на них на всякі способи. Та одну безперечну добру прикмету має той турецький новий „бог". Він є доволі богатий, щоби могти самому собі оплачувати свій релігійний люксус, тому й нічого не хоче від держави.

ШКОЛА В ЕСПАНІЇ.

Одним із найважніших завдань нової еспанської влади буде реформа шкільництва. Бо еспанське шкільництво сьогодні з усіх держав в Европі стоїть на найнижчому ступні, а то тому, що тамошний шкільний закон походить ще з 1857 року та не був новелізований. Там обовязує принцип, що дитина мусить ходити до школи шість літ. Та й це є лише на папері, бо школою вважають і захоронки, де діти починають ходити на третьому році життя, і тому буває й таке, що дитина вже на десятому році життя покінчить цілу школу. Той закон також каже, що днів науки має бути в році найменше 100, а найбільше 240.

В усій Еспанії є 30,000 шкіл, хоч їх треба найменше 50,000. Шкільні будинки невдоволяючі, а вчителі теж не зразкові. Тому в Еспанії є велике недовіря і є там багато анальфабетів. Напр. остання статистика каже, що є провінції, в яких трапляється 60 процент мущин і 75 процент жінок анальфабетів.

Теперішній еспанський міністер освіти, Домінго, вже предложив плян реформи шкільництва, щоби горожанські школи зреформувати на зразок віденських взірцевих шкіл.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР.

22.

Тарзан підійшов до тунелю. Вдивляючися в його глибину, він бачив у сутіні ніби якісь скрині. Зимна вода цілком привернула йому свідомість і він, хоч чувся загально слабим, уже міг ясно мислити. Він поволі поплентався сходами тунелю, що мали кілька ступнів. Тепер він наближався обережно до тих скринь, що притягнули його увагу. Скрині були зверха оббиті металем і були великих розмірів.

—o—

З тяжким напруженням він підніс віко одної скрині. Вона не була замкнена, але віко було таке тяжке, що тепер слабосильному Тарзанови ледви пощастило його піднести. Коли він заглянув у скриню, то відразу як очи зажмурив. Тисячами ріжних вогників блиснуло на нього зі скрині. То ріжнородні дорогоцінні камені виблискували своїми гранами, обкинені слабим проміням світла. Тарзан завмер, як зачарований.

—o—

Коли він трохи опамятався, то вхопив у руку кілька камінців, щоби переконатися, що це не омана, не сон, а дійсність. Почув вагу у руках, а ухом зловив легке торохтіння камінців. Так, це не сон, а дійсність. Він знайшов металевий кухоль і наповнив його камінями, щоби взяти їх з собою. Тарзан ще раз переконався, що мешканці Опару не знають ціни дорогоцінностям, або не знають, що вони їх посідають.

—o—

Та треба було йти далі. Треба шукати виходу з цього підземелля. Тарзан якийсь час ішов довгим тунелем, що звідкись підходив до кімнати з дорогоцінними каменями. Перейшов кілька закрутів і кілька разів ступав угору по сходах. Нарешті ген далеко на переді побачив сніп світла. Обережно пішов на те світло. Скоро він опинився при виході з тунелю у великій, сонцем залитій салі. Здається, він тут був колись?

—o—